

Nr 706

Av herr Mellqvist m. fl., *angående en högre teknisk utbildning i Norrland.*

(Lika lydande med motion nr 603 i Första kammaren)

Den s. k. Norrlandsberedningen tillsattes av Kungl. Maj:t 1966 med uppgift att kontinuerligt följa frågan om högre teknisk utbildning i Norrland och när så befinns möjligt framlägga förslag rörande fortsatt utbyggnad av nämnda utbildning. Som bekant har beredningen nyligen till Kungl. Maj:t överlämnat förslag om inrättande av teknisk utbildning på universitetsnivå i en rad norrländska orter. Beredningens uppdrag liksom de framlagda förslagen har helt knutits till det egentliga Norrland. Utvecklingen i de södra skogslänen har emellertid under 1960-talet visat samma drag som den i norra skogslänen, vilket motiverar att beredningens uppdrag utvidgas att omfatta samtliga skogslän.

Kopparbergs läns näringsliv är starkt koncentrerat till den tunga industrin och där speciellt till stål- och metallindustrin. Stålindustrins koncentration till ett bälte i Mellansverige är historiskt betingad. De naturtillgångar som tidigare var väsentliga för framställningen av järn, nämligen malm, skog och vattenkraft, fanns i stora mängder i Bergslagen. Flertalet av de nuvarande företagen, speciellt stålverken, har på något sätt anknytning till de gamla bruken. Trots att fördelarna med närhet till råvaror och energikällor i dag har minskat i betydelse och i några fall fått ändrad karaktär är fortfarande två tredjedelar av stål- och metallindustrin lokaliserad till Bergslagen. Sambandet med skogen lever kvar genom den specifikt svenska kombinationen av järn- och stålverk samt skogsindustri.

Den starka koncentrationen av speciellt järn- och stålverk till Bergslagen medför att berörda län blir starkt beroende av utvecklingen inom denna bransch. I Kopparbergs och Gävleborgs län återfinns en tredjedel av samtliga industrianställda inom denna bransch. Därutöver är verkstads- och serviceindustrin ofta direkt beroende av järn- och stålverken för sitt fortbestånd. Konsekvenserna av detta beroende av utvecklingen inom en bransch har tydligt kunnat observerats under 1960-talet. De vikande stålpriserna har medfört snabba rationaliseringar inom stålverken, vilket resulterat i ökad produktion med minskat antal anställda. Enbart åren 1965–1967 har antalet sysselsatta i stålindustrin (inkl. gruvor) minskat med 800 sysselsatta i Kopparbergs län. Frånvaro av expanderande verkstadsindustri och av expanderande autonoma servicenäringar har medfört att den industrialiserade södra länsdelen under slutet av 1960-talet haft en stor utflyttning.

Befolkningsutvecklingen har för hela Kopparbergs län karakteriserats av en stor

nettoutflyttning med en kraftig folkminskning som följd. Nettoutflyttningen har på senare år uppgått till nära 2 000 personer per år. Det är givet att en sådan kraftig avflyttning allvarligt påverkar åldersstrukturen med minskad andel befolkning i de mest produktiva åldrarna.

Parallellt med den gradvisa omstruktureringen av industrin mot större och mera specialiserade enheter, vilket speciellt gäller stål- och massaindustrin, expanderar utbildningssektorn kraftigt och finner nya former. Fler och fler får tillgång till högre studier. Den nuvarande typen av universitets- och högskoleutbildning kommer troligtvis att i framtiden kombineras med en allt större del av praktisk yrkesutbildning. Undervisningen blir i allt högre grad beroende av praktisk utbildning inom industri och förvaltning. Detta ifrågasätter om den nuvarande undervisningens form och lokalisering är den mest lämpliga för morgondagens samhälle, där den teoretiska utbildningen kommer att varvas med praktisk verksamhet.

Samtidigt som den högre undervisningen blir mera beroende av industrins närhet är även industrin i hög grad beroende av den undervisning och forskning som bedrivs vid högre läroanstalter. Speciellt gäller detta stålindustrin där den internationella konkurrensen tvingar företagen till högre grad av specialisering och där företagen årligen lägger ner stora summor på forskning.

Tillkomsten av högre teknisk utbildning i Bergslagsområdet inom ämnesområden som tillgodoser den befintliga industrins behov skulle bli av stor betydelse för den industriella utvecklingen. Den befintliga industrin som är av avgörande betydelse för områdets framtida utveckling skulle genom samarbete inom skilda forskningsområden få gynnsammare förutsättningar att vidareutvecklas, samtidigt som den stimulans som högre utbildning ger på ett verksamt sätt skulle bidra till en snabbare differentiering av näringslivet i området.

Ett naturligt centrum för sådan utbildning utgör Falun/Borlänge-regionen. Regionen ligger i centrum av den tunga industrins utbredning i Mellansverige. Inom detta område finns naturliga och goda kommunikationer med centralorten Falun/Borlänge. Regionen har ett naturligt upptagningsområde som utan att konkurrera med andra etablerade orter har ett befolkningsunderlag på cirka 500 000 personer.

Vid bedömning av den högre utbildningens värde måste även dess funktion som autonom servicenäring beaktas. I Kopparbergs län har sedan länge vidtagits åtgärder i syfte att vidareutveckla centralregionen Falun/Borlänge, vars utveckling är av avgörande betydelse för hela länet. En utbildningsanstalt av detta slag kan förväntas ge ett icke obetydligt antal nya arbetstillfällen, vilket avsevärt skulle bidra till den åsyftade vidareutvecklingen och differentieringen av centralorternas näringsliv.

Den arbetande Norrlandsberedningen synes vara lämpligt organ att överväga denna fråga. Beredningens geografiska område synes samtidigt böra ändras till att omfatta samtliga skogslän.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa
dels om att Norrlandsberedningens område utsträckes att gälla
samtliga skogslän,

dels att frågan om anordnandet av högre teknisk utbildning i Bergslagen överlämnas till Norrlandsberedningen.

Stockholm den 28 januari 1970

Gudrun Sundström (s)

Åke Green (s)

Sven Mellqvist (s)

Ingrid Bergman (s)
